

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

314

Przyszłość rachunkowości i sprawozdawczości – założenia, zasady, definicje Ujawnienia informacji w sprawozdaniu finansowym

Redaktorzy naukowci

Zbigniew Luty

Aleksandra Łakomiak

Alicja Mazur

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2013

Redaktor Wydawnictwa: Barbara Majewska

Redaktor techniczny: Barbara Łopusiewicz

Korektor: Barbara Cibis

Łamanie: Beata Mazur

Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna w Internecie na stronach:

www.ibuk.pl, www.ebscohost.com,

The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,

a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon

http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się

na stronie internetowej Wydawnictwa

www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie

wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

Wrocław 2013

ISSN 1899-3192

ISBN 978-83-7695-323-6

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk: Drukarnia TOTEM

Spis treści

Wstęp	9
Jolanta Chluska , Wybrane aspekty porównywalności sprawozdań finansowych.....	11
Małgorzata Cieciura , Pomiar jako jedna z naczelných cech systemu rachunkowości finansowej w kontekście społecznej odpowiedzialności biznesu.....	21
Jerzy Gierusz , Postulowana forma ujawnień w sprawozdaniu z całkowitych dochodów.....	31
Yury Y. Karaleu , Rozwój sprawozdawczości finansowej w przyszłości: tradycyjna rachunkowość a islamska koncepcja rachunkowości	45
Joanna Koczar , Porównywalność informacji w raportach o społecznej odpowiedzialności biznesu	52
Anna Kuzior , Informacje dodatkowe do sprawozdania finansowego i kierunku ich zmian.....	63
Irina Loukianova , Księga główna i jej lustrzane odbicie – problemy sprawozdawczości finansowej białoruskich oddziałów międzynarodowych koncernów.....	75
Aleksandra Łakomiak , Definiowanie pojęć w rachunkowości a cechy jakościowe sprawozdania finansowego	83
Teresa Martyniuk, Katarzyna Szawczak , Raportowanie społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw	104
Anna Mazurczak , Raporty społeczne jako uzupełnienie informacji ujawnianych przez spółki giełdowe w Polsce	119
Agnieszka Nóżka , Sprawozdawczość kapitału intelektualnego w kontekście potrzeb informacyjnych interesariuszy.....	130
Małgorzata Rówińska , Raportowanie całkowitego dochodu – zmiany w regulacjach MSR 1.....	143
Janusz Samelak , Ramy koncepcyjne zintegrowanego sprawozdania jako formy raportowania CSR.....	155
Tatiana Sviridovich , Sprawozdawczość finansowa banków w Republice Białorusi – stan obecny i perspektywa przejścia na MSSF.....	166
Elżbieta Izabela Szczepankiewicz , Definiowanie zakresu, zasięgu i jakości zintegrowanego sprawozdania.....	174
Marzena Tatarska , Sprawozdawczość zintegrowana na przykładzie Grupy Lotos S.A.	187
Agnieszka Tłaczała, Piotr Tłaczała , Prezentacja innych całkowitych dochodów według standardów międzynarodowych.....	200

Tatiana Verezubova , Doskonalenie rachunkowości i sprawozdawczości białoruskich ubezpieczycieli.....	211
Ewa Walińska, Anna Jurewicz , Ujawnianie informacji w raporcie finansowym – czy potrzebne są ramy konceptualne?	218
Natallia Yauseichykava , Ewidencje podatkowe osób fizycznych prowadzących działalność w Republice Białoruś – perspektywy zmian.....	236
Joanna Zuchewicz , Zintegrowane sprawozdanie finansowe jako instrument prezentacji gospodarczych i społecznych dokonań jednostki	247

Summaries

Jolanta Chluska , Chosen aspects of the financial statements comparability	20
Malgorzata Cieciora , Measurement as one of the main features of the system of financial accounting in the context of Corporate Social Responsibility	30
Jerzy Gierusz , Recommended presentation of Statement of Comprehensive Income	44
Yury Y. Karaleu , Future development of financial reporting: conventional accounting and islamic concept.....	51
Joanna Koczar , Comparability of information in reports on Corporate Social Responsibility	62
Anna Kuzior , Additional information to financial statements and directions of their changes	74
Irina Loukianova , Ledger and its mirror image – problems of financial reporting of Belarus branches of international concerns	82
Aleksandra Łakomiak , Definition of terms in accounting vs. qualitative characteristics of financial statement	103
Teresa Martyniuk, Katarzyna Szawczak , Corporate Social Responsibility reporting.....	118
Anna Mazurczak , Social reports as a supplement of information disclosed by public companies in Poland.....	129
Agnieszka Nózka , Reporting on intellectual capital and information needs of stakeholders	142
Malgorzata Rówińska , The statement of comprehensive income – the change of IAS 1 regulations.....	154
Janusz Samelak , Conceptual framework of integrated report as a form of CSR reporting.....	165
Tatiana Sviridovich , Current status and prospects for the conversion of financial reporting of banks in the Republic of Belarus to the international standards	173
Elżbieta Izabela Szczepankiewicz , Defining the scope, coverage and quality of integrated report	186

Marzena Tatarska , Integrated reporting on the example of the Lotos Group Joint Stock Company	199
Agnieszka Tłaczala, Piotr Tłaczala , Presentation of other comprehensive income according to international standards	210
Tatiana Verezubova , Improvement of accounting and reporting of Belarusian insurance companies	217
Ewa Walińska, Anna Jurewicz , Disclosure of information in financial report. Are conceptual frameworks needed?.....	235
Natallia Yauseichykava (Natalia Jewsiejczikowa) , Tax records of individual entrepreneurs in Belarus – prospects of change	246
Joanna Zuchewicz , Integrated financial statement as the instrument of an entity’s economic and social performance presentation	256

Anna Mazurczak

Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie

RAPORTY SPOŁECZNE JAKO UZUPEŁNIENIE INFORMACJI UJAWNIANYCH PRZEZ SPÓŁKI GIEŁDOWE W POLSCE

Streszczenie: Społeczna odpowiedzialność przedsiębiorstw jest zagadnieniem, które zyskuje popularność od końca XX wieku w wyniku rozwoju gospodarki i wraz z postępującą globalizacją. Artykuł dotyczy analizy zakresu ujawnień w ramach realizacji obowiązków informacyjnych przez spółki giełdowe w Polsce, obejmujących m.in. publikację raportów bieżących i okresowych. Ze względu na rosnące wymagania po stronie interesariuszy, znaczenia nabiera rozszerzenie zakresu dobrowolnych ujawnień o informacje o charakterze ekologicznym, społecznym i etycznym, które ujmowane są w raportach społecznych.

Słowa kluczowe: raporty społeczne, obowiązki informacyjne, spółki giełdowe.

1. Wstęp

Społeczna odpowiedzialność przedsiębiorstw (CSR – *Corporate Social Responsibility*) w stosunku do otoczenia jest zagadnieniem, które zyskuje popularność od końca XX wieku. Idea CSR polega m.in. na włączaniu do strategii oraz prowadzonych operacji biznesowych interesów społecznych i troski o środowisko naturalne. Popularyzacja społecznej odpowiedzialności biznesu uwidacznia się także w obszarze sprawozdawczości finansowej.

Fundamenty tradycyjnej sprawozdawczości tworzone były w okresie rewolucji przemysłowej, kiedy to o wartości i sile finansowej przedsiębiorstw decydowały przede wszystkim posiadane aktywa rzeczowe [Krasodomska 2012, s. 68]. Rozwój gospodarki i globalizacja, w tym m.in. wzrost ryzyka prowadzonej działalności, rewolucja informatyczna i rozwój rynków kapitałowych sprawiły, iż wzrosła rola przedsiębiorstwa w środowisku społecznym, a także znaczenie informacji z obszaru CSR, dotyczących w szczególności zasobów ludzkich, innowacyjności, zdolności komunikacyjnych, reputacji czy ogólnie rozumianego wpływu na otoczenie biznesowe [Krasodomska 2012, s. 68]. Rachunkowość XXI wieku, podążając za powyższymi wyzwaniem, powinna uwzględniać znacznie szerszy zakres informacji świadczących o tworzeniu wartości przedsiębiorstw.

Istnieje obawa, iż wzrost zakresu ujawnień w ramach sprawozdawczości finansowej oraz odrębnych raportów grozić może przeciążeniem informacjami oraz obniżeniem poziomu ich zrozumiałości. Publikowane raporty niekiedy są chaotyczne i zbyt obszerne oraz pozbawione spójności [Accounting 2010]. Zwolennicy wdrożenia idei zrównoważonego rozwoju oraz odpowiedzialności przedsiębiorstw do strategii biznesowej twierdzą przeciwnie, iż jej realizacja niesie ze sobą liczne efekty pozytywne w zakresie poprawy wizerunku oraz reputacji organizacji, wzrostu lojalności klientów czy poziomu motywacji pracowników, budowania relacji z szerokim gronem interesariuszy, możliwości generowania oszczędności w długim okresie [Smith, Lenssen 2009; Nijhof, Jeurissen 2010].

W niniejszym opracowaniu wykorzystano m.in. analizę obowiązujących aktów prawnych i standardów oraz literatury przedmiotu, przedstawione zostały również wyniki badań sondażowych przeprowadzonych wśród polskich inwestorów. Celem opracowania jest analiza dotychczasowego kształtu obowiązków informacyjnych nałożonych na spółki giełdowe w Polsce, ze szczególnym uwzględnieniem sprawozdań finansowych oraz oczekiwań inwestorów odnośnie do ujawnień. Ponadto przedstawiona zostanie charakterystyka raportowania społecznej odpowiedzialności biznesu jako dobrowolnego uzupełnienia raportów okresowych spółek publicznych. Mimo że w praktyce gospodarczej istnieje obecnie wiele standardów z zakresu raportowania społecznego, wyzwaniem jest stworzenie jednolitego standardu wraz ze wskazaniem przykładów dobrych praktyk, a po stronie spółek giełdowych – umiejętność doboru informacji w sposób zapewniający wiarygodność oraz zrozumiałość raportów.

2. Zakres obowiązków informacyjnych nałożonych na spółki giełdowe w Polsce

Specyfika spółek notowanych na giełdzie, wynikająca m.in. z oddzielenia funkcji zarządzania od finansowania, sprawiła, iż konieczne stało się objęcie ich obowiązkami informacyjnymi, których głównym celem jest zmniejszenie asymetrii informacyjnej pomiędzy zarządem a faktycznymi właścicielami spółki. Wymóg ten umożliwia inwestorom pozyskanie informacji z zakresu bieżącej i przyszłej kondycji podmiotów oraz podjęcie na ich podstawie odpowiednich decyzji inwestycyjnych.

Informacje dotyczące spółek notowanych na giełdzie, z punktu widzenia inwestora, podzielić można na cztery grupy [Mikołajewicz 2012, s. 236-237]:

- informacje z zakresu ogólnych warunków funkcjonowania wszystkich przedsiębiorstw bądź podmiotów z poszczególnych branż – dane mikro- oraz makroekonomiczne, które są pozyskiwane z rynku;
- informacje ujawniane obowiązkowo przez spółki giełdowe – m.in. memoranda informacyjne bądź prospekty emisyjne, sprawozdania finansowe, raporty kwartalne, półroczne i roczne, raporty bieżące;

- informacje nieogłaszane wprost przez spółki, lecz odczytywane pośrednio w wyniku analizy podejmowanych przez podmiot działań oraz płynących z przedsiębiorstwa sygnałów (m.in. antycypowanie stanu czy perspektyw rozwojowych, zamierzeń),
- informacje poufne, niejawne, które są znaczące dla przedsiębiorstwa i ze względów prawnych nie mogą być opublikowane bądź ich ujawnienie musi zostać odroczone w czasie.

Zgodnie z Ogólnopolskim Badaniem Inwestorów (OBI) przeprowadzonym przez Stowarzyszenie Inwestorów Indywidualnych (SII) w 2012 r. istotna jest wiarygodność oraz szybkość dostarczania informacji. Wśród źródeł informacji na temat rynku kapitałowego (uszeregowanych według kryterium ważności danego źródła od najważniejszych (5) do najmniej ważnego (1), [OBI, 2012]) badani inwestorzy wykorzystują:

1. raporty bieżące i okresowe spółek (4,00),
2. serwisy internetowe (3,80),
3. strony WWW spółek (3,20),
4. raporty i komentarze analityków/blogi (3,18),
5. programy telewizyjne (3,15),
6. gazety (2,97),
7. fora dyskusyjne (2,38),
8. rozgłośnie radiowe (2,13).

Zdecydowana większość respondentów wykorzystuje raporty bieżące oraz okresowe podczas dokonywanych analiz inwestycyjnych – źródło to zostało wskazane przez 83% inwestorów.

W momencie debiutu spółki na giełdzie asymetrię informacyjną pomiędzy emitentem a inwestorem w znacznej mierze zmniejsza prospekt emisyjny bądź odpowiedni dokument informacyjny. W związku z tym, iż prospekt jest aktualny na chwilę przeprowadzenia oferty publicznej, nie będzie on wystarczającym źródłem informacji o spółce w dalszej perspektywie czasowej. Zgodnie z art. 56 ustawy o ofercie publicznej i warunkach wprowadzania instrumentów finansowych do zorganizowanego systemu obrotu oraz o spółkach publicznych, aktualnych informacji o działalności spółek dostarczać powinny m.in. raporty okresowe oraz bieżące.

W raportach bieżących spółki giełdowe zobowiązane są do przekazywania informacji o wszelkich zdarzeniach, których zaistnienie może w istotny sposób wpływać na podejmowane przez inwestorów decyzje. Zakres informacji wymagających ujawnienia w raportach bieżących określony został:

- dla spółek notowanych na GPW w Warszawie – w Rozporządzeniu Ministra Finansów o obowiązkach informacyjnych [Rozporządzenie z 19 lutego 2009],
- dla spółek notowanych na rynku NewConnect – w załączniku nr 3 do regulaminu ASO.

Dla spółek notowanych na GPW przyjęto metodę enumeratywnego określenia zdarzeń, z którymi wiąże się obowiązek publikacji raportu bieżącego, a ich listę

potraktowano jako katalog zamknięty. Odmienne podejście przyjęto w odniesieniu do spółek z rynku alternatywnego, ponieważ to na emitencie ciąży obowiązek ujawnienia w raporcie bieżącym wszystkich informacji, które w sposób istotny wpływają na jego sytuację majątkową i finansową bądź w ocenie emitenta mogą mieć wpływ na notowane przez niego instrumenty finansowe. W załączniku do regulaminu ASO wymieniono najważniejsze zdarzenia, których zaistnienie rodzi obowiązek publikacji raportów bieżących, przy czym ze względu na trudność wskazania wszystkich możliwych zdarzeń o charakterze cenotwórczym potraktowano tę listę jako katalog otwarty.

Wśród zdarzeń skutkujących obowiązkiem publikacji raportu bieżącego, które są wspólne dla obu rynków, wymienić można m.in.:

- nabycie bądź zbycie aktywów o znaczącej wartości, ustanowienie na nich np. hipoteki bądź zastawu,
- zawarcie znaczącej umowy,
- udzielenie gwarancji, poręczenia kredytu lub pożyczki w sytuacji, gdy ich wartość jest istotna (stanowi 10% kapitałów własnych),
- wszczęcie przeciwko emitentowi postępowania w sprawie zobowiązań bądź wierzytelności,
- rejestracja przez właściwy sąd zmiany wysokości bądź struktury kapitału zakładowego emitenta,
- zmiana praw wynikających z wyemitowanych instrumentów finansowych bądź ich umorzenie,
- podjęcie decyzji o zamiarze przekształcenia, podziału bądź połączenia emitenta z innym podmiotem jak również o dokonaniu tych czynności,
- powołanie, odwołanie lub rezygnację ze stanowiska przez osoby zasiadające w organie zarządzającym lub nadzorującym emitenta,
- zakończenie subskrypcji bądź sprzedaży papierów wartościowych wprowadzonych do obrotu bądź ich podział.

W ramach wypełniania obowiązków informacyjnych spółki giełdowe są zobowiązane do publikowania raportów okresowych w postaci sprawozdania finansowego oraz sprawozdania zarządu za dany okres. Do raportów okresowych należą raporty kwartalne, półroczne oraz roczne.

Raport roczny obejmować powinien:

- pismo prezesa zarządu bądź osoby zarządzającej emitenta, zawierające zwięzłą prezentację najbardziej znaczących osiągnięć bądź niepowodzeń emitenta w roku bieżącym oraz ewentualnych perspektyw rozwoju na najbliższy rok;
- wybrane dane finansowe zawierające najważniejsze pozycje sprawozdania finansowego za rok obecny i poprzedni;
- roczne sprawozdanie finansowe zbadane przez biegłego rewidenta (obejmujące bilans, rachunek zysków i strat, informację dodatkową, zestawienie zmian w kapitale własnym oraz rachunek przepływów pieniężnych);

- sprawozdanie z działalności emitenta (sprawozdanie zarządu bądź osoby zarządzającej), omawiające działalność spółki w okresie objętym raportem rocznym;
- oświadczenie zarządu bądź osoby zarządzającej, stanowiące, iż roczne sprawozdanie finansowe wraz z danymi porównywalnymi:
 - zostały stworzone w oparciu o obowiązujące zasady rachunkowości,
 - przedstawiają sytuację majątkową i finansową oraz wynik finansowy jednostki w sposób rzetelny, prawdziwy i jasny, a sprawozdanie z działalności emitenta przedstawia prawdziwy obraz rozwoju, osiągnięć oraz ewentualnych zagrożeń dla sytuacji emitenta;
- oświadczenie zarządu bądź osoby zarządzającej potwierdzające zgodny z przepisami prawa wybór podmiotu uprawnionego do badania sprawozdań finansowych, spełniającego warunki do wyrażenia bezstronnej i niezależnej opinii na temat badanego sprawozdania;
- opinię biegłego rewidenta wraz z uzupełniającym ją raportem z badania.

Informacje zawarte w sprawozdaniu finansowym emitenta pozwalają na dokonanie oceny kondycji finansowej i majątkowej przedsiębiorstwa, jak również analizę efektów prowadzonej działalności gospodarczej. Rozszerzeniem informacji o charakterze finansowym może być sprawozdanie z działalności jednostki, w którym zarząd bądź osoba zarządzająca wskazać powinni najważniejsze osiągnięcia oraz ryzyka ponoszone przez jednostkę, opis przewidywanego kierunku rozwoju jednostki, stosowane zasady nadzoru korporacyjnego czy też np. ujawnienia z zakresu środowiska naturalnego i zatrudnienia, jeśli uznano je za istotne.

G.K. Świdarska [2005, s. 8] zwraca uwagę na ważną rolę, jaką odgrywa ujawnianie informacji odnośnie do szans i ryzyk występujących w otoczeniu emitenta, zwłaszcza w odniesieniu do branży. Sprawozdanie z działalności pozwala inwestorom lepiej zrozumieć działania podejmowane przez zarząd – poznać sposób podejścia kierownictwa do ewentualnych zagrożeń bądź wykorzystania mocnych stron przedsiębiorstwa. Często zarządy spółek przekazują jedynie informacje o charakterze ujawnień obowiązkowych. Ponadto chętniej publikowane są informacje pozytywne, które pokazują jedynie osiągnięcia jednostki, a jednocześnie unika się tematów trudnych. Postępowanie takie może niekiedy budzić wątpliwości co do rzetelności publikowanych raportów, zwłaszcza gdy spółki już wcześniej nienależycie wywiązywały się z obowiązków informacyjnych.

Jednym z istotnych rozwiązań są opublikowane przez Radę Międzynarodowych Standardów Rachunkowości (IASB – International Accounting Standard Board) wytyczne dotyczące prezentacji informacji ujętej w ramach komentarza zarządu¹, tzw. *IFRS Practice Statement Management Commentary*, które zawierają wskazówki, jak opracowywać sprawozdania z działalności.

Wyniki badań sondażowych przeprowadzonych przez SII w 2008 r., odnoszące się do katalogu zagadnień, które powinny znaleźć się w raportach rocznych spółek

¹ Komentarzowi zarządu w nazewnictwie polskim odpowiada sprawozdanie z działalności.

giełdowych, wskazały na istotę zagadnień dotyczących przyszłości oraz ryzyk związanych z funkcjonowaniem spółki. Inwestorzy (zbadana grupa liczyła 311 inwestorów) oczekiwali m.in.:

- spójnie i przystępnie opisanej strategii spółki – 88% respondentów,
- prognozy spółki i perspektywy branży, w jakiej spółka działa – 79% respondentów,
- określenia kluczowych ryzyk dla działalności spółki, które mogą utrudnić realizację strategii – 68% respondentów [Frąckowiak (red.) 2011, s. 210].

Mimo iż raport roczny jest w dużej mierze zapisem tego, co spółka zrealizowała, nie może on być jedynie zestawieniem danych o charakterze historycznym. Ze względu na obowiązek publikowania raportów bieżących oraz raportów kwartalnych i półrocznych informacje odnoszące się do spraw i wyników spółki są w dużej mierze znane. W związku z tym, oprócz usystematyzowania najważniejszych wydarzeń korporacyjnych i podsumowania wyników finansowych, w raporcie rocznym nie powinno zabraknąć informacji dotyczących przyszłości spółki giełdowej [Frąckowiak (red.) 2011, s. 209].

Rzetelne wywiązywanie się z obowiązków informacyjnych przez spółki giełdowe stanowić może źródło przewagi konkurencyjnej, bowiem sukces na rynku giełdowym jest istotnie powiązany z umiejętnością prowadzenia komunikacji i zaspokajaniem potrzeb informacyjnych inwestorów. Spółki notowane na giełdzie konkurują między sobą o pozyskanie kapitału na rozwój oraz realizację celów strategicznych, a inwestorzy, podejmując decyzje inwestycyjne, są bardziej zainteresowani tymi przedsięwzięciami, które przy określonym poziomie ryzyka mogą zapewnić jak najwyższy zwrot z zaangażowanego kapitału [Mazurczak 2012a, s. 121]. Coraz większego znaczenia nabiera zatem dostarczanie szerokiego spektrum informacji kreujących wartość rynkową przedsiębiorstwa, z uwzględnieniem zarówno informacji o charakterze finansowym, jak i pozafinansowym.

3. Znaczenie koncepcji CSR w Polsce

W ostatnich latach dyskusje dotyczące idei odpowiedzialnego biznesu zyskały istotnie na znaczeniu zarówno na forum międzynarodowym, jak i lokalnym. Zgodnie z opracowanym przez zespół 450 ekspertów powołanych przez Międzynarodową Organizację Normalizacyjną (ISO) standardem społecznej odpowiedzialności biznesu ISO 26000, CSR jest rozumiane jako „odpowiedzialność organizacji za wpływ jej decyzji i działań (produkty, serwis, procesy) na społeczeństwo i środowisko, poprzez przejrzyste i etyczne zachowanie, które:

- przyczynia się do zrównoważonego rozwoju, zdrowia i dobrobytu społeczeństwa,
- bierze pod uwagę oczekiwania interesariuszy,
- jest zgodne z obowiązującym prawem i spójne z międzynarodowymi normami zachowania,
- jest spójne z organizacją i praktykowane w jej relacjach” [ISO 26000].

Wśród inicjatyw podjętych w Polsce wymienić można stworzenie grupy roboczej Odpowiedzialne Inwestycje przy Ministerstwie Gospodarki. Cele grupy obejmują m.in. promocję koncepcji SRI (*Socially Responsible Investing*) oraz zintensyfikowanie działań z zakresu uświadamiania inwestorów indywidualnych o potrzebie kierowania się potrzebami etycznymi, społecznymi i środowiskowymi przez emitentów. Inicjatywy związane z promocją idei zrównoważonego rozwoju w Polsce są ponadto realizowane przez Forum Odpowiedzialnego Biznesu, Instytut Odpowiedzialnego Biznesu, BI-NGO, CSR info. Działania podejmowane przez przedsiębiorstwa w Polsce mogą zostać nagrodzone m.in. dzięki promocji w konkursach, takich jak „Darczyńca Roku”, „Raporty społeczne”, „Ranking odpowiedzialnych Firm” [Mazureczak 2012b, s. 92].

O przykładaniu coraz większej wagi do inwestowania społecznie odpowiedzialnego świadczą wyniki badań OBI 2012, zgodnie z którymi ok. 68% badanych inwestorów twierdzi, że jest bardziej skłonna do zainwestowania w spółkę, która w swojej działalności kieruje się zasadami zrównoważonego rozwoju i odpowiedzialnego biznesu [OBI 2012].

Wśród informacji pozafinansowych branż pod uwagę przy podejmowaniu decyzji inwestycyjnych inwestorzy podają przede wszystkim ujawnienia na temat toczących się sporów sądowych i procesów przeciwko spółce (ok. 58% respondentów). Informacje podawane w dalszej kolejności dotyczą takich kwestii, jak:

- relacje z otoczeniem społecznym (36,1%),
- traktowanie pracowników (17,5%),
- kierowanie się zasadami etycznymi (15,8%),
- dbałość o środowisko naturalne (12%).

Badania OBI 2012 wskazują, iż zainteresowanie ujawnieniami z zakresu CSR rośnie, mimo że zgodnie z wynikami ostatnich badań 25% badanych inwestorów nie przejawiało zainteresowania zagadnieniami o charakterze pozafinansowym.

Wśród najbardziej przydatnych przy podejmowaniu decyzji inwestycyjnych elementów raportu społecznego badani inwestorzy wskazali opinię niezależnego audytora, poświadczającego wiarygodność danych zawartych w raporcie (66% respondentów), oraz prognozowany wpływ zrównoważonego rozwoju i odpowiedzialnego biznesu na pozycję spółki i jej sytuację finansową (56% wskazań).

4. Raportowanie społecznie odpowiedzialne

Rosnące znaczenie społecznych, etycznych i ekologicznych aspektów funkcjonowania przedsiębiorstw wzbudziło zainteresowanie rozwojem sprawozdawczością społeczną. Jak stwierdziła E. Burzym, „przedsiębiorstwo działa w otoczeniu, na rzecz którego świadczy i z którego świadczeń korzysta”, a zatem jest zobowiązane do „dostarczenia odpowiednich, rzetelnych informacji o pozytywnych i negatywnych rezultatach swojej działalności, o sytuacji majątkowej (kapitałowej) oraz o zamierzeniach na przyszłość” [Burzym 1992, s. 182]. Zaznacza ona również, iż pojęcie

otoczenia należy rozumieć szeroko, tj. po uwzględnieniu otoczenia społecznego i środowiska naturalnego, a zatem raportowanie powinno umożliwić m.in. rozliczenie się przedsiębiorstw z rezultatów działania również względem pracowników, społeczności lokalnej oraz całego społeczeństwa, nie tylko współczesnego, ale także względem przyszłych pokoleń [Burzym 1992, s. 182].

Pozycja raportów społecznych jest ugruntowana w Europie Zachodniej oraz Stanach Zjednoczonych, a obecnie zyskuje coraz większą popularność w Polsce szczególnie wśród spółek giełdowych oraz zagranicznych koncernów prowadzących działalność w naszym kraju. W literaturze często wskazuje się na cechy, jakimi powinny wyróżniać się współczesne raporty biznesowe. Wśród nich wymienić można [Roszkowska 2011, s. 146]:

- spójność i porównywalność – możliwość dokonywania porównań pomiędzy różnymi przedsiębiorstwami,
- wiarygodność – rzetelność ujawnianych informacji potwierdzona raportem audytora,
- użyteczność – prezentowane informacje powinny być istotne dla czytelnika raportu.

Pierwsze raporty społecznej odpowiedzialności zostały opublikowane na przełomie lat 80. i 90. XX wieku, jednakże forma ich publikacji nie znalazła ówczesnie uznania. Wzbudziło to jednak zainteresowanie zagadnieniem sprawozdawczości społecznej, w związku z czym zapoczątkowano liczne inicjatywy narodowe i międzynarodowe w obszarze jej doskonalenia. Do podstawowych wytycznych w zakresie opracowania raportów społecznych należą Ramowe Zasady Raportowania (*Sustainability Reporting Guidelines*) wydawane przez *Global Reporting Initiative* (GRI). Celem wytycznych jest stworzenie ogólnie przyjętych ram sprawozdawczości, obejmującej zagadnienia ekologiczne, etyczne i społeczne. Wytyczne GRI stanowią najbardziej kompleksowe oraz dostosowane do różnych sektorów gospodarki rekomendacje. Zgodnie z rekomendacjami raportowanie powinno być spójne ze strategią przedsiębiorstwa, należy je dostosować do realizowanych planów oraz umożliwić ocenę osiągniętych wyników zarówno pozytywnych, jak i negatywnych.

Najważniejszymi zasadami GRI są monitoring wskaźników oraz rzetelna sprawozdawczość, dlatego też w raporcie społecznym uwzględnić należy:

- wizję i strategię przedsiębiorstwa bazujące na zasadach zrównoważonego rozwoju,
- profil oraz zakres prowadzonej działalności,
- strukturę i systemy zarządzania z uwzględnieniem roli interesariuszy,
- GRI Context Index, czyli wskaźnik zawartości GRI, obejmujący m.in. wpływy ekonomiczne i środowiskowe, warunki pracy, prawa człowieka, odpowiedzialność za produkty i konsumenta oraz odpowiedzialność społeczną [Mazurczak 2012b, s. 95-96].

Charakterystyczne cechy modelowego raportowania CSR zaproponowała P. Roszkowska [2011, s. 168], wśród nich wymienić należy:

- spójność raportowania ze strategią przedsiębiorstwa,
- zaangażowanie interesariuszy w proces raportowania i doskonalenia rozwiązań,
- zewnętrzną weryfikację raportu społecznego przez audytora,
- dostosowanie treści raportu do specyfiki spółki, w tym zapewnienie oczekiwanej jakości ujawnień dzięki zastosowaniu standardów,
- uwzględnienie w raporcie całego łańcucha dostaw (uwzględniającego klientów, podmioty powiązane itp.).

Zaproponowane przez autorkę wskazówki mogą być stosowane przez przedsiębiorstwa niezależnie od branży, wielkości czy formy prowadzenia działalności.

Realizacja proponowanych wytycznych jest z pewnością procesem pracochłonnym, jednakże stwarza szansę na wypracowanie modelowego raportu społecznego, który stanowić będzie źródło cennych informacji, wykorzystywanych w procesie decyzyjnym nie tylko przez inwestorów giełdowych, ale znacznie szersze grono interesariuszy, a także mógłby stać się źródłem budowania zaufania oraz przewagi konkurencyjnej spółki.

5. Podsumowanie

Spółki publiczne przekazują interesariuszom informacje z zakresu prowadzonej działalności poprzez wypełnianie obowiązków informacyjnych (w tym m.in. publikację raportów bieżących oraz okresowych), jednakże coraz większego znaczenia nabierają obecnie ujawnienia o charakterze dobrowolnym – takie jak publikowane raporty społeczne bądź raporty zrównoważonego rozwoju.

Jak słusznie zauważa L. Dziawgo, we współczesnej gospodarce żaden podmiot gospodarczy nie może lekceważyć wartości społecznych, ponieważ w ocenie wartości przedsiębiorstwa oraz jego pozycji rynkowej nie bierze się obecnie pod uwagę jedynie końcowych kategorii przychodu i zysku, lecz coraz częściej uwzględniane są nowe kategorie zasobów, kształtujące końcowy rezultat działalności gospodarczej [2009, s. 301]. W czasach rosnącej konkurencji i rosnących wymagań ze strony szerokiego grona interesariuszy może się okazać, iż osiągnięcie sukcesu rynkowego nie będzie możliwe bez zaangażowania w działania społecznie odpowiedzialne, a co za tym – raporty finansowe spółek powinny być uzupełniane o informacje o charakterze pozafinansowym, publikowane m.in. w ramach raportów społecznych.

Coraz większa liczba podmiotów dostrzega pozytywne aspekty działalności związanej z CSR, a nagrodą za podejmowanie tego typu działań może stać się włączenie jednostki do indeksu zrównoważonego rozwoju (np. DJSI – *Dow Jones Sustainability Index*, SRI Index – *Socially Responsible Investment Index*, RESPECT Index) bądź nominacje w konkursach promujących idee zrównoważonego rozwoju oraz najlepsze praktyki w ramach raportowania społecznego.

Literatura

- Accounting, 2010, *Governance & Collaboration. Establishing an „International Integrated Reporting Committee”*, Accounting for Sustainability, The Prince's Charities, 2010, <http://pwc.blogs.com/files/a4s-governance-collaboration.pdf>.
- Burzym E., 1992, *Rola księgowych w rozwiniętej gospodarce rynkowej oraz warunki ich działania*, „Rachunkowość”, nr 7.
- Dziawgo L., 2009, *Bankowość komercyjna wobec problemu zrównoważonego rozwoju*, [w:] D. Kiełcowski (red.), *Od koncepcji ekorozwoju do ekonomii zrównoważonego rozwoju*, WSE, Białystok.
- Frąckowiak W. (red.), 2011, *Raport roczny spółki publicznej*, Instytut Rachunkowości i Podatków Sp. z o.o., Warszawa.
- ISO 26000: nareszcie precyzyjna definicja CSR, CSRInfo. Portal o społecznej odpowiedzialności, <http://www.csrinfo.org/pl/wiadomosci/artykuly/2590-iso-26000-nareszcie-precyzyjna-definicja-csr>.
- Krasodomska J., 2012, *Ewolucja sprawozdawczości finansowej w kierunku sprawozdawczości zintegrowanej na przykładzie spółek Novo Nordisk i LOTOS*, [w:] B. Micherda (red.), *Kierunki ewolucji sprawozdawczości i rewizji finansowej*, Difin, Warszawa.
- Mazurczak A., 2012a, *Obowiązki informacyjne spółek notowanych na rynku regulowanymi w alternatywnym systemie obrotu – analiza porównawcza*, [w:] A. Kuciński (red.), *Finanse i rynki finansowe – wybrane problemy*, Wydawnictwo Naukowe PWSZ, Gorzów Wielkopolski.
- Mazurczak A., 2012b, *Raportowanie społecznej odpowiedzialności biznesu jako nowy element raportowania biznesowego*, [w:] B. Micherda (red.), *Kierunki ewolucji sprawozdawczości i rewizji finansowej*, Wydawnictwo Difin, Warszawa.
- Mikołajewicz G., 2012, *Luka wartości w kontekście sprawozdawczości przedsiębiorstwa*, [w:] T. Dudyć, G. Osbert-Pociecha, B. Brycz (red.), *Efektywność – rozważania nad istotą i pomiarem*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław.
- Nijhof A., Jeurissen R., 2010, *The glass ceiling of corporate social responsibility. Consequences of a business case approach towards CSR*, „International Journal of Sociology and Social Policy”, Vol. 30.
- OBI, 2012, Ogólnopolskie Badanie Inwestorów, <http://www.sii.org.pl/edukacja,i,analizy/badania,i,rankingi/ogolnopolskie,badanie,inwestorow,-obi,2012;4380.html#ak4380> (30.10.2013).
- Regulamin Alternatywnego Systemu Obrotu, wraz z załącznikami, w brzmieniu przyjętym Uchwałą Nr 147/2007 Zarządu Giełdy z dnia 1 marca 2007 r., z późn. zm.
- Roszkowska P., 2011, *Rewolucja w raportowaniu biznesowym. Interesariusze, konkurencyjność, społeczna odpowiedzialność*, Difin, Warszawa.
- Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 19 lutego 2009 r. w sprawie informacji bieżących i okresowych przekazywanych przez emitentów papierów wartościowych oraz warunkach uznawania za równoważne informacji wymaganych przepisami prawa państwa niebędącego państwem członkowskim, Dz.U. 2009 nr 33 poz. 259 z późn. zm.
- Smith N.C., Lenssen G., 2009, *Odpowiedzialność biznesu. Teoria i praktyka*, Studio Emka, Warszawa.
- Świderska G.K., 2005, *Raport roczny jako źródło informacji dla inwestorów*, skrypt, Management Accounting Consulting Sp. z o.o., Warszawa.
- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o ofercie publicznej i warunkach wprowadzania instrumentów finansowych do zorganizowanego systemu obrotu oraz o spółkach publicznych, Dz.U. z 2005, nr 184, poz. 1539 z późn. zm.

SOCIAL REPORTS AS A SUPPLEMENT OF INFORMATION DISCLOSED BY PUBLIC COMPANIES IN POLAND

Summary: Corporate Social Responsibility is an issue that is gaining its popularity since the end of the XX century, as a result of economic development and globalization. The article describes the disclosure requirements for listed companies in Poland – especially the publication of current and periodic reports. Due to the increasing information requirements of stakeholders, there is a need to broaden the scope of disclosed information about environmental, social and ethical issues in the form of social reports.

Keywords: social reports, disclosure obligations, public companies.